

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

УДК 657.421

Бовтрук А. О., студентка 2 курсу
факультету економіки і права
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ефективне використання основних засобів має велике значення як для підприємства, так і для економіки країни в цілому. Повніше використання основних засобів на підприємстві сприяють, з одного боку, постійному підтриманню належного технічного рівня кожного підприємства, а з іншого – збільшенню обсягу виробництва продукції без додаткових інвестиційних ресурсів, зниженню собівартості продукції, підвищенню фондівіддачі та прибутковості підприємства. Тому актуальною проблемою є визначення напрямків підвищення ефективності використання основних засобів виробництва, а також виявлення найбільш важливих чинників, які впливають на зміну рівня використання основних засобів суб'єктами господарювання. Отже, проблема ефективності стає на перший план у процесі вивчення і дослідження роботи підприємств. Від вирішення цієї проблеми залежить прибутковість підприємства, конкурентоспроможність та якість його продукції на ринку.

Методичним фундаментом здійснення дослідження даної тематики стали праці науковців різних напрямів. Дослідженню показників використання основних засобів присвячено роботи Афанасьєва М. В. [1], Покропивного С.Ф. [2], Сердюк В.Н. [3], Андрійчук В.Г., Івахненко В.М., Бабич В.В., Базилевич В.Д., Ковальчук І.В. та ін.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні ефективного використання основних засобів та визначенні шляхів підвищення ефективного використання основних засобів на підприємстві.

В сучасній економічній літературі існує чимало пояснень терміну «основні засоби», деякі з них наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Трактування сутності поняття «основні засоби» в економічній літературі

Автор	№ джерела	Визначення
Афанасьєва М. В.	[1]	Основні засоби підприємства – це засоби праці, які функціонують у виробничому процесі довгий термін (більше одного календарного року), при цьому не змінюють своєї матеріально-уречевленої форми, а свою вартість поступово переносять на продукцію, що виробляється за їх допомогою.
Покропивний С.Ф.	[2]	Основні засоби – засоби праці, які мають вартість; функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній споживчій формі; їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами за ступенем зношення.
Сердюк В.Н.	[3]	Основні засоби як засоби праці, ціна яких перевищує встановлений підприємством вартісний ценз, а термін експлуатації яких перевищує один рік (чи операційний цикл, якщо він більший за рік), в первісній натуральній формі як засоби праці (машини, обладнання, прибори та інструменти) чи як матеріальні умови праці (будівлі, споруди, інвентар).

Розглянемо далі, як поняття «основні засоби» розкривається у нормативно-правових актах України та Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (табл. 2).

Таблиця 2

Трактування сутності поняття «основні засоби» у нормативно-правових актах України

Автор	№ джерела	Визначення
1	2	3
Податковий кодекс України	[4]	Основні засоби – матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 2500 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів),

Закінчення табл.2

1	2	3
		що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 2500 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік).
Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»	[5]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Аналіз наведених визначень поняття «основні засоби» дозволяє стверджувати, що більшість авторів при розкритті сутності цієї категорії акцентують увагу на таких ключових критеріях визнання основних засобів, як: матеріальність (наявність матеріально-речової форми); призначення (утримуються з метою використання їх в процесі виробництва, постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних чи соціально-культурних функцій); строк корисного використання (більше року або операційного циклу, якщо він більше року). Головною ознакою підвищення рівня ефективного використання основних засобів підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Всю сукупність технічних, організаційних та економічних заходів щодо кращого використання основних засобів підприємства можна умовно поділити на дві групи: збільшення екстенсивного завантаження; підвищення інтенсивного навантаження. Збільшення екстенсивного завантаження означає, що, з одного боку, буде збільшений час роботи діючого обладнання за календарний період, а, з іншого – підвищена питома вага діючого обладнання в загальному складі обладнання, що є на підприємстві. Для збільшення часу роботи обладнання необхідно: скоротити та ліквідувати прості обладнання шляхом підвищення якості ремонтного обслуговування, своєчасного забезпечення виробництва

робочою силою, сировиною, паливом. Підвищення інтенсивного навантаження припускає підвищення ступеня завантаження обладнання в одиницю часу (шляхом модернізації обладнання, встановлення оптимальних режимів його завантаження). Істотним напрямком підвищення ефективності використання виробничих потужностей є удосконалення структури основних засобів; удосконалення планування, управління й організації праці та виробництва; зниження фондомісткості, підвищення фондівіддачі та продуктивності праці на підприємстві та ін. [7, с. 54-55]. Тому основні шляхи вдосконалення використання основних засобів підприємства можна структурувати наступним чином (рис.1).

Рис 1. Шляхи вдосконалення використання основних засобів

Отже, коли йдеться про основні засоби, обов'язково виникає питання про ефективність їх використання і застосування. Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних засобів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства. Саме вдосконалення використання основних засобів буде сприяти збільшенню виробництва продукції, підвищенню продуктивності праці та рентабельності, зниженню собівартості продукції. Автором статті було проведено аналіз та систематизовано погляди вчених на визначення терміна «основних засобів», а також з'ясовані шляхи ефективного використання основних засобів на підприємстві. Напрямами подальших досліджень автора є пошук оптимальних термінів експлуатації основних засобів для підвищення ефективності використання останніх.

Література

1. Економіка підприємства: підручник / М. В. Афанасьєв, О. Б. Плоха. – Х. : ІНЖЕК, 2013. – 660 с.
2. Економіка підприємства : [підручник] / за заг. ред. С.Ф. Покропивного. – 3-тє вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 100–127 с.
3. Сердюк В.Н. Бухгалтерський учет : [учебное пособие] / В.Н. Сердюк. – 9-е изд., доп. – Донецк : ДонНУ, 2009. – 595 с.
4. Податковий кодекс України. – Х. : Одіссей, 2012. – 648 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
6. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення / І. О. Чорна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 2. – 212 – 216 с.

7. Сідун В.А. Економіка підприємства : Навчальний посібник / Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. – вид. 2-ге , перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 356 с.

Науковий керівник,
к.е.н., доц.

Іпполітова І.Я.

Опубліковано в авторській редакції